

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Η ΖΑΛΗ
ΤΩΝ ΖΩΩΝ
ΠΡΙΝ
ΤΗΝ ΣΦΑΓΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΘΗΝΑ 2019

ΝΕΦΕΛΗ / ΘΕΑΤΡΟ / ΑΠΑΝΤΑ Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

Δημήτρης Δημητριάδης, *Η ζάλη των ζώων πριν την σφαγή*

Δεύτερη έκδοση (αναθεωρημένη), Απρίλιος 2019
Πρώτη έκδοση, Ιούλιος 2008 (Εκδόσεις Ίνδικτος)

Στο εξώφυλλο: Σχέδιο του Δ. Δημητριάδη από τα *Τετράδια*

Σχεδιασμός βιβλίου: Περικλής Δουβίτσας

ISBN: 978-960-504-250-9

Για την ελληνική γλώσσα:

© 2019, Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ και Δημήτρης Δημητριάδης

Ασκληπιού 6, Αθήνα 106 80
τηλ.: 210 3639962 – fax: 210 3623093
www.nefelibooks.com

Το έργο τού Δημήτρη Δημητριάδη *Η ζάλη των ζώων πριν την σφαγή* ανέβηκε για πρώτη φορά στις 14 Νοεμβρίου 2000 από το Θέατρο τού Νότου στο Θέατρο Αμόρε με τούς ακόλουθους συντελεστές:

Σκηνοθεσία: Γιάννης Χουβαρδάς
Σκηνικά-κοστούμια: Έλλη Παπαγεωργακοπούλου
Φωτισμοί: Ελευθερία Ντεκώ
Βοηθός σκηνοθέτη: Βίκυ Γεωργιάδου

Διανομή:
Νίλος Λάκμος: Μηνάς Χατζησάββας
Μηλίτσα: Μισέλ Βάλλεϋ
Αιμίλιος: Γιώργος Καραμίχος
Ευγένιος: Γιώργος Πυρπασόπουλος
Στάρλετ: Μαρία Σκουλά
Φίλων Φιλιππής: Δημήτρης Λιγνάδης

Ο Α: Μιχάλης Γιαννάτος
Ο Β: Περικλής Αλμπάνης
Ο Γ: Γιάννης Τσορτσέκης

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΝΙΛΟΣ ΛΑΚΜΟΣ
ΜΗΛΙΤΣΑ
ΑΙΜΙΛΙΟΣ
ΕΥΓΕΝΙΟΣ
ΣΤΑΡΛΕΤ
ΦΙΛΩΝ ΦΙΛΙΠΠΗΣ

Ο Α
Ο Β
Ο Γ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1η ΣΚΗΝΗ

(Ο Α, ο Β, ο Γ).

Α

Αφού άρχισε θα τελειώσει. Ξέρετε πώς γίνεται. Δεν χρειάζεται να πλησιάσεις πολύ κοντά. Είναι όρθιο και μετά γονατίζει. Ένα αρχαίο σχήμα. Δεν το καταλαβαίνει. Ακόμα κι αν αργήσει, ακόμα κι αν πάρει πολλή ώρα. Δεν έχει σημασία πόσο. Έχει πάντα την ίδια σειρά, μπορεί όμως και να μην την έχει. Να έχει μία άλλη. Ή την δική του. Πάντα έχει μία άλλη. Πάντα έχει την δική του. Είναι γνωστό αυτό. Όλα αυτά είναι γνωστά. Ξέρεις από πού αρχίζεις και ξέρεις πώς τελειώνεις. Αλλά και ποτέ δεν ξέρεις. Όλη η προσπάθεια έγκειται στο να μειωθεί το απρόβλεπτο. Ή να εκμηδενιστεί. Τότε όμως δεν θα έχει ενδιαφέρον. Προβλέπεις τα πάντα και σχεδόν τίποτα δεν γίνεται όπως τα είχες προβλέψει. Είναι μία πρόβλεψη κι αυτό. Πάντως το τέλος σε όλες τις περιπτώσεις δεν διαφέρει. Παρεκκλίνει αλλά δεν διαφέρει. Κι αυτό θα έπρεπε να είναι απρόβλεπτο. Όλα έχουν το ίδιο τέλος. Κανένα τέλος όμως δεν μοιάζει με κανένα άλλο. Ξέρετε πώς γίνεται. Είναι σε όλους γνωστό. Και από όλους παραδεκτό. Μερικοί διαφωνούν, μερικοί εξανίστανται, μερικοί παραιτούνται, καταφεύγουν στην ιδιώτευση ή στην καταγγελία, όλοι όμως το παραδέχονται. Το αρνούνται αλλά το επικροτούν. Δεν μπορεί να γίνει αλλιώς. Θα μπορούσε να γίνει αλλιώς αλλά δεν γίνεται, θα μπορούσε αλλά δεν μπορεί. Το σωστό είναι αυτό που γίνεται. Το σωστό θα ήταν να μη γίνεται αλλά δεν μπορεί να μη γίνεται. Ό,τι γίνεται είναι σωστό. Γι' αυτό και γίνεται. Το ξέρουν όλοι. Δεν πρόκειται για προσωπική επιλογή. Κανείς δεν επιλέγει. Αυτό που γίνεται γίνεται επειδή δεν μπορεί να μη γίνεται. Εμπιστοσύνη. Έτσι μπαίνουν όλα στη θέση τους. Τα σχήματα αποκαλύπτονται στα πραγματικά τους μεγέθη. Σβήνει σιγά σιγά η καθαρότητα. Πέφτει σιγά σιγά η ομίχλη. Εκεί που όλα φαίνονται, σιγά σιγά δεν φαίνονται. Σιγά σιγά δεν φαίνεται τίποτα. Σιγά σιγά. Χωρίς να το καταλαβαίνει

κανείς. Σχεδόν γλυκά. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος. Το σίδηρο παραμένει σίδηρο αλλά ο τρόπος είναι γλυκός. Ανεπαίσθητος. Ακατανόητος. Το ξέρετε αυτό. Εν όψει τού άλλου. Δεν υπάρχει άλλος αλλά πάντα εν όψει τού άλλου. Σ' αυτό αποβλέπει κανείς. Σταδιακά. Τα πόδια λυγίζουν και μετά ακολουθεί το υπόλοιπο σώμα. Τα μάτια είναι ανοιχτά αλλά δεν βλέπουν. Βλέπουν αλλά δεν είναι αυτό που βλέπουν. Δεν βλέπουν αυτό που βλέπουν. Σαν να τα πνίγουν τα δάκρυα. Πνίγουν τα μάτια. Ορθάνοιχτα, διεσταλμένα, σχεδόν έξω από τις κόγχες, αλλά δεν μπορούν πια να δουν. Αυτό είναι. Το ξέρετε. Απερίγραπτα απλό. Ακατανόητο. Ο καθένας το καταλαβαίνει. Όλοι το δέχονται. Τι άλλο μπορούν να κάνουν. Μόνον αυτό υπάρχει. Μαλακά. Γλυκά. Σταδιακά. Τελευταίο πέφτει το κεφάλι. Όχι. Είναι το πρώτο που πέφτει, αλλ' αυτό που πέφτει τελευταίο είναι το κεφάλι. Το κεφάλι είναι που πέφτει πρώτο. Και τελευταίο.

2η ΣΚΗΝΗ

(Ο Νίλος και η Μηλίτσα).

ΜΗΛΙΤΣΑ

Πφ. Θα τον περιμένουμε πολύ ακόμα;

ΝΙΛΟΣ

Πάντα αργεί - λίγο.

ΜΗΛΙΤΣΑ

Τι λίγο - λίγο είν' αυτό;

ΝΙΛΟΣ

Γιατί βιάζεσαι;

ΜΗΛΙΤΣΑ

Δεν βιάζομαι -

ΝΙΛΟΣ

Αφού είσαι μαζί μου -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Ναι -

ΝΙΛΟΣ

Τι ναι, δεν σ' αρέσει που είσαι μαζί μου;

ΜΗΛΙΤΣΑ

Ναι αλλά η ώρα περνάει και δεν κάνουμε τίποτα.

ΝΙΛΟΣ

Τι θες να κάνουμε; Ε; Για λέγε, τι θες να κάνουμε;

ΜΗΛΙΤΣΑ

Τίποτα -

ΝΙΛΟΣ

Πες το - πες το -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Μη - μη -

ΝΙΛΟΣ

Θες να πάμε κάπου αλλού;

ΜΗΛΙΤΣΑ

Όχι - πού;

ΝΙΛΟΣ

Κάπου - να 'μαστε μόνοι μας -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Όχι -

ΝΙΛΟΣ

Δεν θέλεις;

ΜΗΛΙΤΣΑ

Μη, κάτσε φρόνιμα -

ΝΙΛΟΣ

Μηλίτσα -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Μπορεί να 'ρθεί -

ΝΙΛΟΣ

Ας έρθει -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Νίλο, μη -

ΝΙΛΟΣ

Δεν με πειράζει να μάς δει -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Εμένα με πειράζει - πού τον ξέρω -

ΝΙΛΟΣ

Γι' αυτό θέλω να σ' τον γνωρίσω -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Μμ, και να μην τον γνωρίσω -

ΝΙΛΟΣ

Δεν θες να γνωρίσεις τον καλύτερό μου φίλο;

ΜΗΛΙΤΣΑ

Δεν με νοιάζει -

ΝΙΛΟΣ

Τον μοναδικό -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Αφού είναι ο καλύτερός σου, εντάξει - τι θα πει αυτό;

ΝΙΛΟΣ

Ποιό;

ΜΗΛΙΤΣΑ

Ο καλύτερός σου, ο μοναδικός;

ΝΙΛΟΣ

Δεν χωρίσαμε ποτέ, από μικρά παιδιά, λέμε όλα τα μυστικά μας, τα προβλήματά μας, έχουμε εκτίμηση κι εμπιστοσύνη ο ένας για τον άλλον -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Αχ πώς τα βαριέμαι αυτά -

ΝΙΛΟΣ

Ακούμε ο ένας την γνώμη τού άλλου, ζητάμε την συμβουλή του, την συμπαράστασή του -

ΜΗΛΙΤΣΑ

‘Ολ’ αυτά τα κάνετε ο ένας για τον άλλον;

ΝΙΛΟΣ

‘Όλα, γιατί;

ΜΗΛΙΤΣΑ

Μα εσείς δεν είστε φίλοι, είστε -

ΝΙΛΟΣ

Τι;

ΜΗΛΙΤΣΑ

Αφού τα κάνετε όλα ο ένας για τον άλλον -

ΝΙΛΟΣ

‘Όχι όλα -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Ναι, καλά -

ΝΙΛΟΣ

Αυτό που θέλω να κάνω μαζί σου, αυτό που δεν μ’ αφήνεις να κάνω μαζί σου -

ΜΗΛΙΤΣΑ

‘Όχι, δεν σ’ αφήνω, γιατί να σ’ αφήσω -

ΝΙΛΟΣ

Αφού το θέλεις -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Δεν ξέρω, δεν είμαστε ακόμα -

ΝΙΛΟΣ

Τι; Παντρεμένοι; Βγαίνουμε τόσον καιρό, κάθε μέρα -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Δεν είναι και πολύς καιρός -

ΝΙΛΟΣ

Δεν χρειάζεται παραπάνω, ξέρουμε τι θέλουμε -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Εμένα μου χρειάζεται.

ΝΙΛΟΣ

Γιατί; Για να με γνωρίσεις καλύτερα; Με ξέρεις. Ξέρεις τι νιώθω.

ΜΗΛΙΤΣΑ

Δεν λέω αυτό, λέω -

ΝΙΛΟΣ

Δεν με θέλεις;

ΜΗΛΙΤΣΑ

Αχ, μη με ρωτάς -

ΝΙΛΟΣ

Πες μου -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Τι να σου πω;

ΝΙΛΟΣ

Με θέλεις;

ΜΗΛΙΤΣΑ

Το ξέρεις -

ΝΙΛΟΣ

Θέλω να το πεις, να τ' ακούσω, πες το -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Όχι, όχι τώρα, όχι εδώ -

ΝΙΛΟΣ

Τώρα, τώρα, εδώ -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Νίλο, Νίλο -

ΝΙΛΟΣ

Άφησέ με -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Όχι, όχι, μη, σε παρακαλώ, θα 'ρθεί -

ΝΙΛΟΣ

Ας έρθει -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Μα - τι έπαθες τώρα -

ΝΙΛΟΣ

Ό,τι παθαίνω κάθε φορά -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Δεν έπρεπε να 'ρθούμε εδώ -

ΝΙΛΟΣ

Πάμε να φύγουμε - πάμε αλλού -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Πού;

ΝΙΛΟΣ

Έλα, δεν θα 'ρθεί, θα σου τον γνωρίσω μια άλλη φορά, καλύτερα που δεν ήρθε -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Κι αν έρθει μετά; Δεν είναι σωστό, να 'ρθεί και να μη μάς βρει -

ΝΙΛΟΣ

Θα καταλάβει -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Θα σκεφτεί ότι εγώ σε παρέσυρα -

ΝΙΛΟΣ

Εσύ με παρέσυρες - εσύ με παρασύρεις -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Ναι, καλά -

ΝΙΛΟΣ

Θα σε φάω, δεν αντέχω -

ΜΗΛΙΤΣΑ

Αν δεν σταματήσεις - γιατί δεν είσαι καλό παιδί; γιατί δεν κάθεσαι φρόνιμα; γιατί δεν κρατάς μακριά αυτά τα χεράκια;

ΝΙΛΟΣ

Χεράκια; Χεράκια είν' αυτά;

ΤΑ ΕΠΙΦΑΝΙΑ ΤΟΥ ΒΑΘΟΥΣ

Το θεατρικό σας έργο γεννήθηκε χωλό;
Πιστέψτε με, δεν έχει νόημα να τού βάλετε ξύλινο πόδι.
Βίκτωρ Ουγκώ, *Η Παναγία των Παρισίων*

1.

Θυμάμαι σαν τώρα εκείνο το όχι και τόσο μακρινό μεσημέρι. Ήταν τέλη Δεκεμβρίου. Καθόμουν στο γραφείο τού «Κέντρου Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου» όπου εργάζομαι εδώ και τριάντα χρόνια, και, με την ανοχή των συναδέλφων μου, στους οποίους αφιερώνω αυτό το κείμενο, και οι οποίοι γνώριζαν τις εκκεντρικές και αντι-εργασιακές ασχολίες μου στο πλαίσιο τής υπαλληλικής μου ιδιότητας, δακτυλογραφούσα τις τελευταίες σελίδες –είχα δακτυλογραφήσει εκεί και όλες τις προηγούμενες, το λέω με ενοχή και με κάποια ντροπή– αυτού τού έργου.

Δεν τού είχα δώσει τίτλο, δεν τον είχα βρει ακόμη. Τον βρήκα τυχαία, δηλαδή χωρίς να τον αναζητήσω, σε ένα φυλλάδιο, από αυτά που κυκλοφορούν κατά σωρούς και διανέμονται καθημερινώς σε όλα τα ανάλογα με το δικό μας «Κέντρο» ερευνητικά ιδρύματα, των τότε Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σήμερα Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο φυλλάδιο εκείνο, που δεν ήταν καν στα καθήκοντά μου αλλά ούτε και στα άμεσα ή έμμεσα ενδιαφέροντά μου να το κοιτάξω, γινόταν, με γλώσσα υπηρεσιακή, ουδέτερη, η περιγραφή τού τρόπου με τον οποίο πρέπει να εξασφαλίζεται ένα τέλος ανώδυνο στα ζώα που επρόκειτο να οδηγηθούν στο σφαγείο.

Έχασα και δεν έχω καταφέρει, έκτοτε, να βρω εκείνο το φυλλάδιο για να παραπέμψω στην ακριβή διατύπωσή του, η περιγραφή όμως τής ανώδυνης εκτέλεσης είχε έναν τίτλο που δεν διαφέρει σχεδόν καθόλου απ' αυτόν που έδωσα, αμέσως μόλις τον είδα, στο έργο που έγραφα: μιλούσε για την «ζάλη» που θα έπρεπε να παροχετεύεται στα ζώα, χωρίς να λείει πώς θα επιτυγχανόταν η μέθοδος αυτή και τι εννοούσε με την λέξη «ζάλη»: θα επρόκειτο μάλλον για ένα είδος πολύ

ισχυρού αναισθητικού, το οποίο θα επέτρεπε την μετάβαση των προς σφαγήν ζώων σε μία μη νηφάλια, μη συνειδητή κατάσταση, στην ολική εξαφάνιση τής όποιας δυνατότητάς τους να αντιλαμβάνονται τι τούς συμβαίνει εκείνη την στιγμή ή τι ετοιμάζονται οι άλλοι να κάνουν πάνω τους· η «ζάλη» αυτή, διευκρίνιζε το φυλλάδιο, αποσκοπούσε ακριβώς σ' αυτό: στο να μην υποφέρουν τα ζώα κατά την θανατική εκτέλεσή τους.

Δεν χρειαζόταν να κάνω τίποτε παραπάνω απ' το να πάρω τις ίδιες τις λέξεις όπως τις είχα μπροστά μου, και να προσθέσω σ' αυτές μία κατάληξη – την οποία θεώρησα απαραίτητη, όσο επιπλέον οξύς ή ωμός κι αν γινόταν ο τίτλος, αλλά ήμουν βέβαιος, και δεν άλλαξα γνώμη, ότι δεν θα ήταν δυνατόν να υπάρχει η λέξη «ζάλη» στον τίτλο μόνη της, χωρίς να συνοδεύεται από εκείνο για το οποίο προοριζόταν η εφαρμογή της, δηλαδή από την λέξη «σφαγή».

Καθώς έγραφα τις τελευταίες σελίδες, είχα ήδη ολοκληρώνει τον τίτλο στο μυαλό μου, και ίσως, αυτό όμως δεν το θυμάμαι, να τον έγραψα κιόλας αμέσως στην πρώτη σελίδα, όπου στην θέση τού τίτλου υπήρχε κενό, προτού ακόμη ολοκληρώσω στην γραφομηχανή την αντιγραφή τού έργου απ' το χειρόγραφο που είχα δίπλα μου.

Πέραν από οτιδήποτε άλλο θα μπορούσα ν' αναφέρω σχετικά με την αναζήτηση γενικώς ενός τίτλου (ο οποίος, σε άλλες περιπτώσεις και σχεδόν πάντα, σ' εμένα συμβαίνει να έρχεται πρώτος, πριν ακόμη αρχίσω να γράφω το κυρίως έργο, φέροντας συγχρόνως και την βασική ιδέα ή κατεύθυνση τού έργου), πέρα απ' όλα τα άλλα, το σημαντικό, στην προκειμένη περίπτωση, είναι ότι δεν γινόταν να βρεθεί τίτλος καλύτερος απ' αυτόν, ένας τίτλος ο οποίος, στην τελική του σύνθεση, στοχεύει, νομίζω, ευθέως, ρητώς, αλλά μαζί και πλαγίως, σχεδόν αλληγορικώς, στην καρδιά τού έργου. Το οποίο πλέον λεγόταν όπως λέγεται έκτοτε: *Η ζάλη των ζώων πριν την σφαγή*.

Ήταν 17 Δεκεμβρίου τού 1997.

2.

Το έργο αυτό άρχισα να το σκέφτομαι όταν άρχισε να με απασχολεί το Βιβλίο του *Ιώβ*. Αυτό το Βιβλίο ήταν η αφετηρία. Η ακραία θεματολογία του και η συγχρόνως λυρική και στοχαστική διατύπωσή του, η από καταβολής κόσμου αναλλοίωτη και ανυπέρβλητη εικόνα ενός ανθρώπου, εγκαταλελειμμένου στην απεραντοσύνη τού σύμπαντος, ο οποίος δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να κραυγάζει την οργισμένη απελπισία του με φράσεις που αποτελούν ύψιστη ποιητική απόδοση τής ανθρώπινης συνθήκης, με κρατούσαν ανέκαθεν συνεπαρμένο και συγκλονισμένο αλλά και κυριευμένο από ένα αίσθημα προσωπικού ελλείμματος ανάμεικτο με κάποιον φθόνο μπροστά σ' αυτήν την κορυφαία σύλληψη και καταγραφή.

Χρειάστηκε πολύς χρόνος για να γίνει επικτική η μεταβίβαση απ' τα ζητήματα που θέτει το Βιβλίο τής Βίβλου στα ζητήματα που εμένα μ' ενδιέφεραν, και από εκεί στην μετάπλαση αυτών των ζητημάτων σε δραματουργική μορφή.

Με την πεποίθηση ότι το θέατρο είναι μία τέχνη τού παρόντος, και αναλογικώς τού εκάστοτε παρόντος, το Βιβλίο τού *Ιώβ*, γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, συγκέντρωνε όλες τις προϋποθέσεις που χρειαζόμουν για ν' ασχοληθώ με κάτι που αποτελεί μία σταθερή επωδó στα θεατρικά κείμενά μου. Εννοώ το εξής: ότι, για μένα, η σκηνή τού θεάτρου είναι ο χώρος τής απόλυτης επινόησης, ότι, αντίθετα προς την σαιξπηρική έκφραση «όλος ο κόσμος είναι μία σκηνή», η δική μου αντίληψη είναι ότι η σκηνή είναι όλος ο κόσμος, ένας κόσμος ωστόσο που δεν είναι μόνον αυτός που βλέπουμε και γνωρίζουμε ή δεν είναι ό,τι προέρχεται σε μικρό ή μεγάλο βαθμό απ' αυτόν, αλλά, προπαντός, ένας κόσμος που δεν προϋπάρχει τής εμφάνισής του στην σκηνή, ένας επιπλέον κόσμος ο οποίος προεκτείνει και εμπλουτίζει τον δεδομένο, επιτρέποντας έτσι στην τέχνη τού θεάτρου να δημιουργήσει αυτήν την άγνωστη ως τότε πραγματικότητα με τα μέσα τής ποίησης και τής εικόνας, τού λόγου και τής δράσης.

Η ιδέα που απετέλεσε την αφετηρία γι' αυτό καθαυτό το έργο ήταν μία εκδοχή ή επανεγγραφή τής ιστορίας τού *Ιώβ*,